

● Milline oli sinu tee, Kuldar Sink?

Tunnet, et oleksin pidanud tungima n.-õ. tundmatusse ainesse, mul ei olnud. Mu isa oli kirikuõpetaja. Seega oli vaimulik atmosfäär lapsest saadik mulle täiesti loomulik, enesestmõistetav. Isa oli usu- listelt vaadetelt avatud, salliv ja nii liikus meie kodus küll luteri-, baptisti, õigeusu- kui ka vennastekoguduse rah- vast, maa- ja linnainimesi. Sellise mitmekesise seltskonna sees olemine oli huvitav ja õpetlik.

Muusikalise atmosfääri loo- jaks kodus oli aga ema. Ta oli lõpetanud 1939. a. A. Ka- pi kompositsiooniklassi ning õppinud A. Topmani juures orelit. 1940. aastate lõpul pa- luti tal oma vaadete tõttu kirjutada lahkumisavaldus HL-ist, ta kaotas ka koha Õpetajate Instituudis ning töö- tas seejärel aastaid kasvata- jana Hiiu Väikelastekodus. Komponeeris ta äga elu lõpu- ni ja tema laule on kiriku- ringkondades ikka lauldud. Enamiku laule kirjutas ema muide isa luuletustele. (Luu- letuskogusid ilmus tal üle 10, üks neist Torontos.) Vaimu- lik muusika, eriti ema lau- lud olid minu esmaseks muu- sikaliseks ümbruseks.

Oma isa nägin tegelikult küllalt harva, ta oli paljude huvialadega ja väga liikuv inimene. Erialalt kunstnik (lõpetas Tallinna Kunstiõs- tuskooli), maalits ta hilisema tegevuse kõrval kogu elu. Te- gutsemisala kujunes aga vä- ga laiaks: aastaid oli ta ven- nastekoguduse jutlustaja, rän- das palju ringi. Suviti käisin temaga koos. Küll Kehras, Avinurmes, küll Petseris, El- vas, Võrumaal. Siis oli ta veel ametis rahvusvahelise kars- kusorganisatsiooni CE Euroo- pa reisisekretärina, õppis Soo- mes misjonitöötajate koolis ning, lõpetanud seejärel Kon- sistooriumi, töötas surmani luteri pastorina Elva kirikus. Lisaks jõudis ta välja anda ajakirju «Jõuluõõ» ning «Võ- ta ja Loex», tõlkida kolmest keelest vaimulikku kirjandust. Oma luuletused peale selle.

MUUTUMISTE MUUTUS

EHK TEEKOND «MAARJAMAA MISSANI»

„Reede“ 22. XII 1989

On esimesed avallikud jõulud. Ole aastaküm- nete. Taas laulame jõululaule, laule Jeesusest, Mariast ja Joosepist. Neile mõeldes viime kün- lad ka oma vanemate hauale. Taasavastame meie oma, eesti vaimulikku muusikat — on ju EV aja oratooriumid, kantaadid valdavalt piibli- teemalised. C. Kreegi Reekviemi (1927) lahutab Tobiase «Joonase lähetamisest» kaheksateistaas- tane ajavahemik. Ridamisi järgnevad J. Jürme, A. Kapi, J. Hiobi, J. Tamvergi, H. Kännu; U. Topmani jt. suurvormid. Ainsaks missaks jääb Kreegi teos.

Vahepealset aega tähistab pikk paus. Vaimu- likke teoseid küll kirjutatakse, ettekandevõima- lusi aga pole või piirduvad need pühakodade- ga (A. Pärdi «Credo» oli vaevarikas erand). Ka Lääne-Euroopa klassikute sakraalmuusika har- vad ettekanded on seotud kodanikujulguse ja riskiga. Ning häda interpreedile, kes julges ki- rikus esineda... Oleme olnud kaua suletud vä- lis- ja vaimulikule ilmale, vaimulikule siseelu- le; nii palju vahepeal kaotanud, et kurioosne olukord, kus ladinakeelsete teoste esitajad ei teadnud või ei pidanud oluliseks teada teksti tähendust, oli tavaline. Õpilaste, tudengkonna teadmistest rääkimata.

Sellel taustal on Tobiase suurteoste ettekan- ded ning Kreegi Reekviemi originaalvariandi kõlamine aastal 1989 kaheldamatult rõõmusünd-

mus. Nagu ka esmavõimalus kuulda paljude Lääne-Euroopa heliloojate vaimulikke teoseid. Hetkel on sakraalmuusika osakaal kavades väga suur. See on praeguses situatsioonis loomulik: sundühimik mõlemisviisid ja repertuaaris täi- tub tormakalt, nagu teeb seda vesi, pääsedes liigi oma loomulikule voolusängile.

Kõik see kehtib ilmselt ka uute muusikateoste suhtes. Lühikese aja, aastaga sünnib terveit kolm uut vaimulikku suurvormi. Vähe sellest, kõik kolm on missad: valmimise järjekorras siis K. SINGI «MAARJAMAA MISSA», R. KANGRO «MISSA SOOTULT HUKKUNUD EESTLASTELE» L. Tunгла tekstikompositsioonile (mõlemast on publik kuulnud esialgu paari osa) ning U. SI- SASKI MISSA, mis tuleb ettekandele just täna. Esimene ja viimane neist välja peetud ladinakeelset tekstil, R. Kangro teos puhtvaimuliku missa mõistest mõneti erinev.

Ja siiski: kolm missat, kolm erinevat lähene- mist, kolm vaimulikku suurteosteni jõudmise teed. Lihtne ei saanud see olla. Katoliku missa sajan- ditevanune napp ladinakeelne tekst on Euroopa vaimse olemise kvintessents. Ajatu ja objektiiv- ne. Talle on tuhandeid kordi muusikat loodud, kujunenud kindlad traditsioonid. Ning lisaks see «midagi», mis omane vaid missa mõistele. Kül- lap on kõik kolm autorit selle tee alguses seis- nud üpris keeruliste tunnetega.

sema olevat. Vene õigeusk, mida setudele nii pahaks pan- nakse, on hoidnud neid saksa mõjutuste eest, on loomult küllalt tolerantne ning aja jooksul segunenud setude van- na kombestikuga. See on har- ruldane sulam ürgsundi ša- maanlikust jõust ning kristli- kust lapsemeelsusest.

Nii tuligi teose kasvamine käigus korraks mõte nimeta- da see «Setu missaks». Hilli- sem, üldistavam pealkiri — «Maarjamaa missa» — tuli pärast. Seda enam, et missa algab ja lõpeb Ave Mariaga ning setu intonatsioon on tunda vaid kohati.

«Maarjamaa missa» on nüüd partituuris valmis. Sellest on esitatud ja lindistatud neli osa. Jaanuaris peaks linti saama ka Ave Maria II. Jäävad veel Sanctus ja Agnus Dei.

Kõik osad on loomult ja muu-

kulg. Eriti, kui tekst on ob- jektiivne, ideaalne nagu mis-

mind ei võetud, isa oli papp), oli mul Saulusega plaadista- tud plaat näpus. Sel perioodil kirjutasin tohutult palju muu- sikat, mängisin sümfoonias flööt, kammeris klaverit ja klavessiini, lausa õigisin muu- sikat. Järk-järgult muutusin teiseks Kuldar Singiks, kes kirjutas dodekafoonilisi teo- seid (kuid mitte «õigeusklik- ke», rangelt dodekafoonilisi teoseid polegi meil kirjuta- tud) neoklassikalises vormis (kantaat «Aastaajad», Kont- sert klaverile ja kammeror- kestrile). Järgnes kaose pe- rioid. Käänasin Kuldar Singi uppi, tulemuseks oli aleatoo- rika ning happeningid Raua tänava koolimajas ja Kirjani- ke Majas. Selle perioodi kvin- tessentsiks olid kahe aasta jooksul loodud «Kompositsioo- ni» ja «Klaveri» albumid.

neb siin kestev põhiburdoon, mis pikkamööda kujunebki loominguliseks kreedoks. Ol- gugi, et Lorca-tšikkel on de- struktiivne ja iseloomult pes- simistlik, hakkab juba «Vai- kuses» II koorile kõlama min- gi kirkastumise püüe, mis saab ainumääravaks Ave Ma- riades ja Pater Nosterites ja ilma milleta oleks edaspidine looming võimatu. See jät- kub...

● Sinu Missa on kogukes- tusest pikk, tublisti üle kahe tunni. Kooseisud eri osades erinevad: poistekoor, mees- koor, segakoor, solist, lisaks mitmekesine instrumentaa- rium (orel, trumm, kellad, parmupill, torupill, kannel, harf). Sellise teose esitusvõi- malused on võrdlemisi eba- kindlad. Suur ettekandepa- raat, arvukad proovid, lindis- tamine — siin tõuseb ka tõ- sine finantsiline probleem.

Esitused ja lindistused said võimalikuks tänu Kultuuriko- mittee tellimusele, kuna osa (umbes poolt) missast kasutab «Estonia» muusikana balleti- lavastusele. Siin aitadis suu- resti kaasa M. Murdmaa, E. Klas ja E. Aus «Estoniast», R. Rimmel ja J. Trei Kultuuri- komiteest, Plaadistuudio ja P. Himma ER-st.

Et missa osad on iseseisvad ning pole omavahel tradit- siooniliselt seotud, võib neid erinevalt grupeerida. Küllap on seegi üheks võimaluseks. Sellisel juhul sõltub tulemus otseselt lavastaja lähenemisest muusikalisele materjalile.

Proove on olnud palju. Vä- ga mahuka töö on ära teinud ER segakoor eesotsas dirigent Toomas Kapteniga. Valdavalt tänu tema initsiatiivile ja töö- võimele on ettekanded ja lind- distused teoks saanud. Ning muidugi RAM ja Eesti Pois- tekoor, kes Olev Oja juhatu- sel Pater Nosteri linti laulsid.

● Ja ikkagi, vähemasti praegustes oludes ei võimal- da «Marjamaa missa» koos- seisude suurus ja erinevus teost tervikuna ette kanda. Kirjutades pidid seda tead- ma.

Teadsin. Tegelikult pole teos mõeldudki sellisena, et oleks tarvidus teda tingimata koos esitada. (See võimalus on ju olemas lindistuse, plaadistuse näol.)

jana Hiiu Väikelastekodus. Komponeeris ta äga elu lõpuni ja tema laule on kirikuringkondades ikka lauldud. Enamiku laule kirjutas ema muidugi isa luuletustele. (Luuletuskogusid ilmus tal üle 10, üks neist Torontos.) Vaimulik muusika, eriti ema laulud olid minu esmaseks muusikaliseks ümbruseks.

Oma isa nägin tegelikult küllalt harva, ta oli paljude huvialadega ja väga liikuv inimene. Erialalt kunstnik (lõpetas Tallinna Kunsttööstuskooli), maalits ta hilisema tegevuse kõrval kogu elu. Tegetsemisala kujunes aga väga laiaks: aastaid oli ta vennastekoguduse jutlustaja, rändas palju ringi. Suviti käisin temaga koos. Küll Kehras, Avinurmes, küll Petseris, Elvas, Võrumaal. Siis oli ta veel ametis rahvusvahelise karskusorganisatsiooni CE Euroopa reisisekretärina, õppis Soomes misjonitöötajate koolis ning, lõpetanud seejärel Konsistooriumi, töötas surmani luteri pastorina Elva kirikus. Lisaks jõudis ta välja anda ajakirju «Jõuluõõ» ning «Võta ja Loe», tõlkida kolmest keelest vaimulikku kirjandust. Oma luuletused peale selle. Nii ta rändas ja tegutses.

Jõulude eel vanematele mõeldes tuleb palju jälle elavalt meelde... Seda enam, et mu maakodu, päris kodu on nüüd samas kandis, kus kunagi isaga suviti rändasin — Võrumaal Piusa jõe ürgorus, teisel pool jõge Setumaa. Kujuneski nii, et nagu jõudsin lapsepõlvepaikadesse tagasi, jõudsin ka usuliste teemade juurde.

Kui poolteist aastat tagasi, paar nädalat enne ülestõusmispühi Agnus Deid alustasin, ei olnud mul veel misakirjutamise plaani. Kirjutasin Agnus Deid. Muusikasse aga ilmusid otsekui iseenest setu laulule omased intonatsioonid. See üllatas mind ennastki.

Kuigi, mis üllatavat siin ikka: elan ju pidevalt setude kõrval. Nende laulud on omaseks saanud, kõrva jäänud. Käin igal aastal Obinitsa kalmistupühal ja veendumisjärjest enam, et Uku Masin gul on õigus, kui ta ütleb setude usu oma olemuselt eesti uskumustest kõige autent-

aga pole võrreldav... (A. Pärki «Credo» oli vaerikarv erand). Ka Lääne-Euroopa klassikute sakraalmuusika harvad ettekanded on seotud kodanikujuuguse ja riskiga. Ning häda interpreedile, kes julges kirikus esineda... Olemine olnud kaua suletud väli- ja vaimulikule ilmale, vaimulikule siseelule; nii palju vahepeal kaotanud, et kurioosne olukord, kus ladinakeelsete teoste esitajad ei teadnud või ei pidanud oluliseks teada teksti tähendust, oli tavaline. Õpilaste, tudengkonna teadmistest rääkimata.

Sellel taustal on Toibiase suurteoste ettekanded ning Kreegi Reekviemi originaalvariandi kolimine aastal 1989 kaheldamatult rõõmusünd-

sema olevat. Vene õigeusk, mida setudele nii pahaks pannakse, on hoidnud neid saksa mõjutuste eest, on loomult küllalt tolerantne ning aja jooksul segunenud setude vana kombestikuga. See on haruldane sulam ürgsundi šaamaanlikust jõust ning kristlikust lapsemeelsusest.

Nii tuligi teose kasvamise käigus korraks mõte nimetada see «Setu missaks». Hilisem, üldistavam pealkiri — «Maarjamaa missa» — tuli pärast. Seda enam, et missa algab ja lõpeb Ave Mariaga ning setu intonatsioone on tunda vaid kohati.

«Maarjamaa missa» on nüüd partituuris valmis. Sellest on esitatud ja lindistatud neli osa. Jaanuaris peaks linti saama ka Ave Maria II. Jäädav veel Sanctus ja Agnus Dei.

Kõik osad on loomult ja muusikaliselt lähenduselt erinevad: esimene Ave Maria kaunilooline, belcantoilikut ilusa meloodiaga, teine tavatult jõuline, setulikke intonatsioone sisaldav. Leebet rahu täis Pater Noster, juubeldav Gloria, Kyrie kella. Võlub ja üllatab nõtkus, millega selles muusikas muutuvad varjundid, meeleolud, loomulikkus, millega paari takti mõõdukes vahelduvad idamaise, slaaviliku, eesti rahvalaulu värvinguga loigud, setu intonatsioonid ja Büt-santsi liturgiline muusika. Kõrvuti on gregoriaani ajastu kiretuse saavutanud laul ning šaamaanlik, sisendav, loitsiv rütm. Seejuures pole tegemist vastandamisega, vaid maailmaga, milles erinevad nähtused enesest mõistetavalt kõrvuti, koos ja segunenult elavad...

Kuulan paljude eri maade rahva- ja vaimulikku muusikat ning püüan seda vastu võtta võimalikult eelarvamuste vabalt. Teost kirjutama hakates on alati kõige raskem leida uut intonatsioonide ringi. Kui see aga leitud, tunned end selles vabalt ning hakkab toimuma mäng. See on nagu lühilainevastuvõtja tunne, kus nupu vähimagi liigutamise puhul kuulud maailmast midagi teistsugust. Nii, et need kõrvutamised ei ole teadlik konstruktsioon, vaid mängu

SASKI MISSA, mis tuleb ettekan-

esimine ja viimane neist välja peetud ladinakeelset tekstil, R. Kangro teos puhtvaimuliku missa mõistest mõneti erinev. Ja siiski: kolm missat, kolm erinevat lähene-mist, kolm vaimuliku suurteose ni joudmise teed. Lihtne ei saanud see olla. Katoliku missa sajan-ditevanune napp ladinakeelne tekst on Euroopa vaimse olemise kvintessents. Ajatu ja objektiiv-ne. Talle on tuhandeid kordi muusikat loodud, kujunenud kindlad traditsioonid. Ning lisaks see «midagi», mis omane vaid missa mõistele. Kül-lap on kõik kolm autorit selle tee alguses seis-nud üpris keeruliste tunnetega.

kulg. Eriti, kui tekst on objektiivne, ideaalne nagu missa puhul, läheb kogu tegevusvabadus muusikasse. Üldisemas mõttes on selline stiilide segunemine ühes teoses rohkem ameerikalik nähtus. See on nii mitte ainult muusikas.

Kui selline muutumine, vaheldumine toimub aga teoses, mille teksti moodustavad vaid paar sõna, näiteks «Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison», tekib väga huvitav tulemus: erinevad muusikalised variandid edastavad üht sõna, mõtet kümnes eri valguses, intonatsioonid, nüansid. Lisavad midagi, ütle-vad teisiti ümber. Iseenesest tekib mõtteseos liitaniatega, mis sisendavalt, loitsivalt üht mõtet kordavad, seda iga reaaga ühtla-si täiendades. Seda rõhutab veelgi samaanlik trummirütm.

● Oled helilooja, kes jät-kuvalt on võimeline üllatama. Muutumismõime on vist see õige sõna. Muutumissoov, -vajadus? Oled mõnda aega kadunud ja ilmutad siis teise-na. Otsekui oleks mitu erinevat Kuldar Sinki?

Nii tuleb välja. Alustasin Kuldar Singina 14—15-aastasena Mozarti ja hiljem neoklassika stiilis: 17-aastasena kirjutasin 3 pala keelpilliorkestrile, seejärel Kontsertino flöödile. Aasta hiljem, minnes Leningradi Konservatooriumi (Tallinna Konservatooriumi

mind ei võetud, isa oli papp), oli mul Saulusega plaadista-tud plaat näpus. Sel perioodil kirjutasin tohutult palju muu-sikat, mängisin sümfoonia-s flööti, kammeris klaverit ja klavessiini, lausa õigisin muu-sikat. Järk-järgult muutusin teiseks Kuldar Singiks, kes kirjutas dodekafoonilisi teo-seid (kuid mitte «õigeusklik-ke», rangelt dodekafoonilisi teoseid polegi meil kirjuta-tud) neoklassikalises vormis (kantaat «Aastaajad», Kont-sert klaverile ja kammeror-kestrile). Järgnes kaose pe-riood. Käenasin Kuldar Singi uppi, tulemuseks oli aleatoo-rika ning häppenngid Raua tänava koolimajas ja Kirjani-ke Majas. Selle perioodi kvin-tesentsiks olid kahe aasta jooksul loodud «Kompositsioo-nid» kahele klaverile. See aeg vältsas suhteliselt kaua ja lõp-pes minu nimetamisega Üle-miste Vanakeseks, kuna töö-tasin sel ajal sealses pumba-jaamas operaatorina. Järgnes insult ja pärast vaevalist pa-ranemist läksin uuesti maale, loodusesse. Siis algas mul rännuperiood. Käisin kümneid kordi Kaukaasia mägedes ja Kes-Aasias ning kirjutasin «Sirji ja Vasarasse» artikli-tesarja sealsete maade kul-tuurist, muusikast, eluolust. Lisaks raadiosaated. Pika väi-kimise järel sündis Issök-Kuli ääres elades nädala jooksul poolteisetunnine sonaat-tri-loodia «Mäed ja inimesed», millele on alla kirjutatud eel-mised Kuldar Singid + rännuradadelt saadud muljed. See oli esimene süntees selles muutumiste igavikus, lõppre-sultaadiks muutumiste muu-tus. Edasi olen juba jätkanud paljunaolisema K. Singina. Kuigi järgmised, ingliskeelsed koorilaulud Tagore tekstile ja hispaaniakeelne Lorca-tsük-kel, on sootuks erinevad (kum-bagi teksti kasutasin muide 20 a. tagasi eestikeelsena), esi-

«Estonia» muusikana pane-tu-lavastusele. Siin aitasid suu-resti kaasa M. Murdmaa, E. Klas ja E. Aus «Estoniast», R. Remmel ja J. Trei Kultuuri-komiteest, Plaadistuudio ja P. Himma ER-st.

Et missa osad on iseseisvad ning pole omavahel tradit-siooniliselt seotud, võib neid erinevalt grupeerida. Küllap on seegi üheks võimaluseks. Sellisel juhul sõltub tulemus otseselt lavastaja lähenemisest muusikalisele materjalile.

Proove on olnud palju. Vä-ga mahuka töö on ära teinud ER segakoor eesotsas dirigent Toomas Kapteniga. Valdavalt tänu tema initsiatiivile ja töö-võimele on ettekanded ja lindistused teoks saanud. Ning muidugi RAM ja Eesti Pois-tekoor, kes Olev Oja juhatu-sel Pater Nosteri linti laulsid.

● Ja ikkagi, vähemasti praegustes oludes ei võimal-da «Maarjamaa missa» koos-seisude suurust ja erinevusi teost tervikuna ette kanda. Kirjutades pidid seda tead-ma.

Teadsin. Tegelikult pole teos mõeldudki sellisena, et oleks tarvidus teda tingimata koos esitada. (See võimalus on ju olemas lindistuse, plaadistuse näol.)

Olen kirjutanud Gloria, Ky-rie, Agnus Dei, Ave Maria... Osad on ühtlasi iseseisvad teosed. Missa nimetus on ühendav lüli. See teos võib ju veelgi jätkuda — näiteks kui kirjutada Credo ja... Tundsin pigem sisemist vaja-dust nende kirjutamiseks. Võib-olla enese, võib-olla isema pärast, võib-olla üldse. See on aga subjektiivne mo-ment, mida ma selle muusika kuulajate jaoks oluliseks ei pea.

Nii aga sündis, et kirjutasin selle aasta jooksul kolm erinevat Ave Mariat, viimase lõ-petasin detsembrikuus, ja kolm Pater Nosterit.

Jõulud, jõulude ootamine on igal aastal isemoodi. Tun-netada, tajuda päeva vajumist, mis rüütub kõik oma muinas-jutulisse hämarasse-sätenda-vasse kumasse, kus pimedus valguseks saab. See on loodu-se ime, müstika, rituaal. See on muutumiste muutus.

Vestelnud OLLE HIMMA-SINK

P.S. ER tutvustab K. Singi uudisteost oma I programmis 27. XII kl. 21.15 ja 29. XII kl. 19.20.